

De heer Pierre-Yves Dermagne
Vice-eersteminister en minister van Economie en Werk
Hertogstraat 61
1000 Brussel

Brussel, 16 januari 2024

Verzoek om advies over de afschaffing van de getrouwheidspremie gekoppeld aan de gereglementeerde spaarrekeningen en over een voorontwerp van wet tot wijziging van het Wetboek van economisch recht wat betreft het gezamenlijk aanbod van financiële diensten

Geachte heer Vice-eersteminister,

Wij schrijven u naar aanleiding van uw brief van 22 december 2023, waarin u om advies verzoekt over: 1° de aanbeveling van de Belgische Mededingingsautoriteit (hierna "BMA") om de getrouwheidspremie gekoppeld aan de gereglementeerde spaarrekeningen af te schaffen of de modaliteiten voor de toekenning ervan te vereenvoudigen; en 2° een voorontwerp van wet tot wijziging van het Wetboek van economisch recht wat betreft het gezamenlijk aanbod van financiële diensten.

De Nationale Bank van België (hierna de "NBB") heeft nota genomen van het rapport van de BMA en van haar aanbevelingen. Deze voorstellen lijken een goed uitgangspunt voor het overwegen van maatregelen (en passende overgangsbepalingen) die de transparantie en de mobiliteit van de cliënten op de spaargeldmarkt kunnen vergroten en tegelijkertijd de risico's voor de financiële stabiliteit, de kosten voor de overheden of banken, juridische belemmeringen of ongewenste neveneffecten tot een minimum kunnen beperken.

Zoals u weet, benadrukt de NBB sinds begin 2023 dat het mogelijk is om de vergoeding voor spaardeposito's te verhogen en dat deze vergoeding voldoende hoog moet zijn om de stabiliteit van deze financieringsbron te garanderen. Gereglementeerde spaardeposito's - die nog steeds meer dan 250 miljard euro bedragen - zijn een zeer belangrijke financieringsbron voor leningen aan Belgische huishoudens en ondernemingen en vertegenwoordigen ongeveer een kwart van de balansen van de banken. Dit betekent dat ingrijpende wijzigingen in de wetgeving die de financiële dienstverlening en de financiële intermediaatiedie omkadert met voorzichtigheid moeten worden benaderd. De NBB merkt echter op dat hoewel de concurrentie op de kredietmarkt zeer groot is, dit minder het geval lijkt te zijn op de markt voor spaargeld en gereglementeerde spaarrekeningen.

In dit advies wordt in de eerste plaats ingegaan op de kwestie van de eventuele afschaffing van de getrouwheidspremie en in de tweede plaats op uw voorontwerp van wet inzake het gezamenlijk aanbod van financiële diensten.

Afschaffing van de getrouwheidspremie gekoppeld aan de gereguleerde spaarrekeningen

In haar rapport stelt de BMA voor om, met het oog op de verbetering van de interbancaire mobiliteit, de getrouwheidspremie af te schaffen en een systeem in te voeren waarbij gereguleerde spaardeposito's worden vergoed met één enkele rente, of, als alternatief, de getrouwheidspremie te behouden, aangezien zij bijdraagt aan de stabiliteit van de financiële sector, maar de modaliteiten voor de toekenning ervan te vereenvoudigen.

Gereguleerde spaarrekeningen zijn een zeer belangrijke financieringsbron voor leningen aan Belgische huishoudens en ondernemingen. Het behoud van de stabiliteit van deze deposito's is daarom cruciaal voor zowel de financiële intermediatie in België als voor de stabiliteit van het Belgische financiële systeem. Daarom heeft de Bank in het verleden gepleit voor het behoud van een minimumvergoeding voor deze spaardeposito's (0,01% basisrente en 0,10% getrouwheidspremie) tijdens de periode van lage rente.

Zoals zij in de loop van 2023 meermaals heeft herhaald, is het in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de banken om ervoor te zorgen dat de vergoeding die zij bieden, voldoende hoog is om de stabiliteit van de spaardeposito's te vrijwaren. Bovendien, zoals de BMA in haar rapport aangeeft, is het systeem van de getrouwheidspremie dat in België wordt toegepast uniek in Europa, en buitenlandse voorbeelden suggereren dat de stabiliteit van de financiering via gereguleerde spaardeposito's niet uitsluitend afhangt van het behoud van de getrouwheidspremie.

De NBB is echter van mening, net als de BMA, dat de getrouwheidspremie bijdraagt tot de stabiliteit van de gereguleerde spaardeposito's en, ipso facto, van een belangrijke financieringsbron voor de kredietverlening aan Belgische huishoudens en ondernemingen. Deze stabiliteit is ook belangrijk in het kader van het beheer van de renterisico's die verbonden zijn aan leningen met een vaste rente en maakt het als dusdanig mogelijk om dergelijke leningen te verstrekken. Een aanpassing van de huidige regeling zou de banken dus terughoudender kunnen maken om hypothecaire leningen te verstrekken met een vaste rente, die nochtans onlangs veel huishoudens hebben beschermd tegen de gevolgen van de stijgende rente.

Ook al kan de getrouwheidspremie niet worden beschouwd als een wondermiddel voor de stabiliteit van spaardeposito's, toch zijn er argumenten die pleiten om relatief voorzichtig te zijn met de afschaffing ervan.

Mocht het raadzaam worden geacht om het eerste voorstel van de BMA te volgen, d.w.z. om de getrouwheidspremie af te schaffen, is het absoluut noodzakelijk om in een overgangperiode te voorzien, voornamelijk gelet op de hierboven uiteengezette overwegingen met betrekking tot het beheer van het renterisico, de centrale rol die spaardeposito's daarbij spelen en het belang van een voldoende lange aanpassingsperiode voor de banken. Alles wat een goed beheer van de renterisico's belemmert, kan immers een bedreiging vormen voor de financiële stabiliteit. Het plafond van de getrouwheidspremie zou geleidelijk verlaagd kunnen worden over een periode van 3 jaar bijvoorbeeld, en dit geleidelijk verlaagd plafond zou eventueel kunnen worden uitgedrukt als een percentage van de basisrente (in plaats van op grond van het percentage voor basisherfinancieringstransacties van de ECB), om een beter evenwicht te bereiken tussen de vergoeding via de basisrente en de vergoeding via de getrouwheidspremie. In dit scenario moet echter worden voorzien in een bescherming van de verworven rechten (grandfathering) gedurende maximaal 12 maanden voor de getrouwheidspremies die op het moment van de verandering van regeling nog worden opgebouwd.

Het tweede voorstel van de BMA is om de getrouwheidspremie te behouden, maar de modaliteiten voor de toekenning ervan te vereenvoudigen. Deze optie heeft het voordeel dat de potentiële impact van een verandering van regeling op de financiële intermediatie en het verstrekken van leningen aan Belgische huishoudens en bedrijven, evenals op het beheer van het renterisico van de Belgische banken, wordt beperkt. De BMA geeft twee concrete voorbeelden in haar rapport. De onmiddellijke verrekening (rechtstreekse toepassing) van de getrouwheidspremie heeft geen toegevoegde waarde - in economische termen - in vergelijking met de afschaffing ervan, aangezien de basisrente en de getrouwheidspremie dan dezelfde kenmerken hebben. De verwerving van de getrouwheidspremie na 6 maanden in plaats van na 12 maanden is

een weg die kan worden bewandeld om de interbancaire mobiliteit te verbeteren. Naast de voorbeelden die de BMA geeft, zou ook een systeem kunnen worden overwogen waarbij rekeningen zonder een getrouwheidspremie en rekeningen met een getrouwheidspremie naast elkaar bestaan. Een dergelijk systeem zou hand in hand kunnen gaan met een vereenvoudiging van de modaliteiten voor de toekenning van de getrouwheidspremie. De ondergrens voor de getrouwheidspremie zou de facto worden verlaagd tot 0%. Het plafond zou kunnen worden uitgedrukt als een percentage van de basisrente en bijvoorbeeld worden vastgesteld op 50% van die basisrente. Een dergelijk scenario zou verschillende voordelen hebben. Het zou de deposanten in staat stellen om het product te kiezen dat het best bij hen past en de mogelijkheid bieden om twee soorten spaardeposito's te combineren. Voorts zou de vergoeding voor spaarrekeningen opnieuw voor een groot deel gedreven worden door de basisrente. En tot slot zou het de banken in staat stellen om zich meer te concentreren op één van de twee soorten spaarrekeningen (met of zonder getrouwheidspremie), afhankelijk van met name hun beleid inzake het beheer van het renterisico. Op basis van het protocol dat onlangs met de banksector werd gesloten, lijkt het aanbieden van twee soorten spaarrekeningen (met en zonder getrouwheidspremies) ons mogelijk, mits de wetgeving wordt aangepast. Net zoals het geval zou moeten zijn als de getrouwheidspremie zou worden afgeschaft (zie hierboven), zou er in een grandfathering-periode moeten worden voorzien voor de getrouwheidspremies die nog worden opgebouwd op het moment dat er veranderd wordt van regeling.

Tot slot, rekening houdend met het feit dat het succes van de spaarrekening met name gebaseerd is op het bijbehorende belastingvoordeel, mag ook niet uit het oog worden verloren dat de - volledige of gedeeltelijke - afschaffing van de getrouwheidspremie een impact heeft op de vrijstelling/vermindering van de roerende voorheffing op ontvangen interesten, aangezien de fiscale regelgeving momenteel het bestaan van een getrouwheidspremie vereist om een dergelijke vrijstelling toe te kennen. Deze discussie moet ook worden gezien in de context van de procedure die door de Europese Commissie is gestart en waarbij met name wordt uitgegaan van een arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie betreffende deposito's die worden aangetrokken door kredietinstellingen die in een andere lidstaat zijn gevestigd, waarin werd geoordeeld dat de voorwaarden waaraan moet worden voldaan om een belastingvrijstelling te verkrijgen, zo specifiek zijn voor de Belgische bancaire markt dat ze in strijd zijn met het Europees recht.

Voorontwerp van wet tot wijziging van het Wetboek van economisch recht wat betreft het gezamenlijk aanbod van financiële diensten

Het voorontwerp van wet dat voor advies werd voorgelegd aan de NBB is bedoeld om te voorkomen dat de opening van een spaarrekening gekoppeld wordt aan de opening van een zichtrekening bij dezelfde bank. Het rapport van de BMA vermeldt dat sommige banken overschrijvingen van een gereguleerde spaarrekening naar een zichtrekening enkel toelaten indien die zichtrekening bij hen is geopend.

Hoewel dit niet rechtstreeks tot de bevoegdheid van de NBB behoort, begrijpen we dat het voorontwerp van wet tot doel heeft de naleving te verzekeren van de wettelijke bepalingen die - in het kader van de toekenning van een vrijstelling/vermindering van roerende voorheffing op ontvangen interesten - overschrijvingen toelaten van een spaarrekening naar een zichtrekening op naam van dezelfde houder bij om het even welke kredietinstelling, d.w.z. ook een andere bank dan die waar de gereguleerde spaarrekening is geopend.

De NBB is van oordeel dat dit voorontwerp van wet geen nadelige gevolgen heeft voor de financiële stabiliteit.

Tot slot zij opgemerkt dat het voorontwerp van wet ook ter advies zou moeten worden voorgelegd aan de FSMA, die bevoegd is voor consumentenbescherming.

Hoogachtend,

DE GOUVERNEUR
Biz. 4/4 – 16-01-24

Pierre Wunsch